

BİR TIP FAKÜLTESİ BİRİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AİLE PLANLAMASI VE CİNSEL YOLLA BULAŞAN HASTALIKLAR KONUSUNDAKİ BİLGİ VE TUTUMLARI

Hakan TÜZÜN, Fatma İLHAN, Mustafa Nuri CEYHAN, Işıl MARAL

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Beşevler, Ankara

ÖZET

Amaç: Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi I. sınıf öğrencilerinin aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgi ve tutumlarını saptamak amaçlanmıştır.

Yöntem: Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı araştırma görevlileri tarafından, gözlem altında anket uygulama yöntemiyle, 167 öğrenciye uygulanmıştır.

Bulgular: Öğrenciler, aile planlaması yöntemleri hakkındaki bilgi düzeylerini % 39.8'i yeterli, % 52.4'ü az yeterli, % 7.8'i ise hiç yeterli değil olarak değerlendirmişlerdir. Aile planlaması tanımlarının %47.9'u bakabileceği kadar çocuk sahibi olma, % 24.3'ü sağlıklı çocuk edinmedir. % 98,8 ile en çok var olduğunu duydukları yöntem doğum kontrol hapı iken bunu % 97.5 ile kondom, % 76.5 ile rahim içi araç takip etmektedir. Öğrencilerin % 92.7'si aile planlaması yöntemlerinin yaygınlaştırılması desteklenmelidir; % 76.7'si liselerde cinsel konular-aile planlaması yöntemleri hakkında bilgi verilmelidir görüşünü belirtmişlerdir. % 19.6'sı cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkındaki bilgi düzeylerini yeterli, % 63.5'i az yeterli, % 16.9'u hiç yeterli değil olarak değerlendirmişlerdir.

Sonuçlar: Bu çalışma tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin aile planlaması yöntemleri ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar ile ilgili bilgi ihtiyacı içinde olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: aile planlaması, bilgi ve tutum, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, tıp öğrencileri

SUMMARY

Knowledge and Attitudes About Family Planning and Sexually Transmitted Diseases of First Year Medical Students

Objective : The aim of this study was to asses the knowledge and attitude about family planning and sexually transmitted diseases of first year students in Gazi University Medical Faculty.

Methods : This study was conducted by public health residents of Medical Faculty. A questionnaire form was applied under observation to 167 students of Gazi University Medical Faculty.

Results : Self reported level of knowledge about family planning were % 39.8 sufficient, % 52.4 little sufficient, % 7.8 unsufficient. Student's family planning definitions were % 47.9 “ to get childeren that can to take care of”, % 23.4 “ to get healthy childeren”. Most common methods that had been heared by students were oral contraceptive (% 98.8), condom (% 97.5), intra uterin device (% 76.5). Students % 92.7 of the reported that “family planning methods to became widespread have to be supported”, “ family planning education have to be applied in high school” (% 76.7). Self reported knowledge level about sexually transmitted diseases

---

Yazışma adresi: Hakan TÜZÜN, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Beşevler-ANKARA

Tel: (0312) 202 46 38

e-mail: drtuzunh@yahoo.com

Alındığı tarih: 01. 07. 2005, kabul tarihi: 15. 07. 2005

of the students were, % 19.6 sufficient , % 63.5 little sufficient, % 16.9 insufficient.

Conclusions : This study points the need of knowledge about family planning methods and sexually transmitted diseases for first year medical students.

Key words : family planning, knowledge and attitude, medical students, sexually transmitted diseases

GİRİŞ VE AMAÇ

Aile planlaması tanımını da içeren daha geniş kapsamlı bir kavram olarak üreme sağlığı Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından, “Yalnızca üreme sistemi işlevleri ve süreci ile ilgili hastalık ve sakatlığın olmaması değil, üremenin fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik içinde olmasıdır” şeklinde tanımlanmıştır⁽¹⁾. Dünya nüfusunu ilgilendiren sorunların tartışıldığı Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Programı’nda (1994) ve kadının toplumdaki konumunun tartışıldığı Pekin Kadın Konferansı sonuç bildirgelerinde (1995) “ Ergenlerin cinsellik ve üreme sağlığı konusundaki bilgilendirme ve hizmetlere ulaşma hakkının korunması ve desteklenmesi” kararlaştırılmıştır⁽²⁾.

2003 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) sonuçlarına göre isteyerek düşük yapan kadınların toplam olarak % 57,7’sinin başka çocuk istememeleri ya da önceki gebeliğin yeni sonuçlanmış olması nedeniyle bu yolu seçmeleri diğer yandan toplam doğurganlık hızı (2.2) ile istenen doğurganlık hızı (1.6) arasındaki fark toplumun aile planlaması hizmetlerine olan talebinin göstergeleri olarak kabul edilebilir⁽³⁾. Türkiye’deki ana çocuk sağlığı göstergelerinin düzeyi ve yüksek olan nüfus artış hızı, aile planlaması hizmetlerine, diğer sağlık hizmetleri arasında öncelik vermeyi gerektirmektedir. Eğer Türkiye’de riskli gruplara yönelik başarılı aile planlaması hizmetleri verilebilse, mevcut anne ve bebek ölümlerinin en az üçte biri bu yaklaşımla önlenilecektir⁽⁴⁾.

Cinsel kimliğin kazanılmasının çocukluktan yetişkinliğe geçiş süreci olarak ergenlik döneminin temel değişimini oluşturması, üreme sağlığını adolesan sağlığının önde gelen konusu haline getirmektedir. Bulunulan durum için uygun yöntemin seçilebilmesi ve kullanım devamlılığı, gebeliği önleyici yöntemler ve olası yan etkileri hakkında yeterli bilgiye sahip olunması sayesinde mümkün olabilir. İlk cinsel ilişkiye girme yaşının giderek düşmesi, gebelikten korunma yöntemlerinin uygulama özellikleri hakkında bilgi eksikliği, birden fazla partnerle

ilişki gibi nedenler ergenlerin istenmeyen gebelikler ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar açısından yüksek riskli grup haline gelmesine yol açmaktadır^(5,6).

Kontraseptif davranışın sosyal, psikolojik etmenler ve kişisel davranış özellikleri gibi çok sayıda faktör tarafından belirlenmesi diğer yandan ergenlik sürecinin kendine özgü koşulları ve sorunları nedeniyle insan hayatının zor bir dönemecini oluşturması sorunu daha karmaşık hale getirmektedir.

Adolesan anne ve adolesan annelerden olan çocukların yüksek derecede hastalık ve ölüm riski taşımaları nedeniyle, adolesan doğurganlık önemli bir sağlık sorunu olarak görülmektedir⁽³⁾. Adolesan gebelikleri; kız ya da erkek adolesanları pek çok sosyal sorunla karşı karşıya bırakmakta, eğitimleri yarım kalmakta, iyi bir iş olanağı azalmaktadır. Bebek bakımını yeterince başaramadıklarından bebek morbidite ve mortalitesi de yükselmektedir. Bunun yanısıra pek çok genç, yasak olduğu ülkelerde bile kürtaj seçeneğine yönelerek hayatlarını tehlikeye atmaktadırlar⁽⁷⁾.

Batılılaşma ve kentleşme gibi toplumsal değişim süreçleri kişilerin cinselliğe bakış ve algılama biçimlerini de değiştirmektedir. Üniversite öğrencileri özellikle de lise eğitimlerini tamamlayarak üniversite eğitimlerine yeni başlayan öğrenciler aynı zamanda başka bir yaşam biçimine de yeni başladıkları için, hayatlarının bu toplumsal değişim sürecinden en çok etkilenen dönemlerini geçirmektedirler. Bu dönem, kişilerin sağlığını yüksek riskli bir sağlık davranışı olan korunmasız cinsel ilişki ile etkileyebildiği için, üniversiteye yeni başlayan öğrencileri adolesan popülasyonu içinde özgün bir konuma taşımaktadır. Tıp fakültesi öğrencileri gebelikten korunma yöntemleri ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konularındaki derslerini müfredatın bir sonucu olarak eğitimlerinin üçüncü yılından itibaren almaya başladıkları için, bilgileri aynı yaş grubundaki diğer üniversite öğrencisi adolesanlarla benzerdir. Bu çalışma, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi I. sınıf öğrencilerinin aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgi ve tutumlarını saptamayı amaçlayan, tanımlayıcı bir araştırmadır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi halen 752 öğretim elemanı ve 1150 yatak kapasiteli araştırma ve uygulama hastanesi ile tıp eğitimini sürdürmektedir. Fakültenin I. sınıfında eğitim görmekte olan 182 öğrenci vardır. 4 Adet Temel Bilimler Ders Kurulu, 1 adet Hücre Biyolojisi Ders Kurulu olmak üzere toplam 5 adet ders kurulundan oluşan dönem I eğitim programı içerisinde aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar ile ilgili herhangi bir ders yer almamaktadır. Araştırma, Tıp Fakültesi Dekanlığı'ndan gerekli izin alındıktan sonra, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı araştırma görevlileri tarafından, gözlem altında anket uygulama yöntemiyle, 7 nisan 2003 tarihindeki Temel Bilimler Ders Kurulu IV sınavı bitiminde uygulanmıştır. Sınava katılan 172 öğrenciden 167'si ankete katılmayı kabul etmiştir. Anket 6'sı tanımlayıcı özellikler ile ilgili, 9'u aile planlaması yöntemleri ile ilgili, 3'ü cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve korunma yöntemleri ile ilgili olmak üzere toplam 18 sorudan oluşmaktadır. Araştırmanın verileri, Epi Info Versiyon 6.0 istatistik programına girilip, SPSS 10.0 istatistik programına aktarılarak analizler yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan 167 öğrencinin yaşları 17 ile 23 arasında olup, 19 yaşındakiler % 43.1 ile çoğunluğu oluşturmaktadır. Araştırmaya katılanların % 51.5'ini erkek öğrenciler, % 48.5'ini kız öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %38.6'sının annesi yükseköğretim/üniversite mezunu; %65.1'inin babası yükseköğretim/üniversite mezunudur. Öğrencilerin %46.7'si Anadolu Lisesi mezunudur.

Tablo I'de öğrencilerin aile planlaması tanımlarının dağılımı görülmektedir.

Aile planlamasının tanımı sorulurken önermeler yazılmış ve aile planlaması tanımına uyan önermenin işaretlenmesi istenmiştir. Öğrenciler tarafından aile planlaması tanımına en yüksek oranda uyduğu belirtilen önerme "bakabileceği kadar çocuk sahibi olma" iken bunu % 41.3 ile "sağlıklı çocuk edinme" izlemektedir.

Tablo I: Aile Planlaması Tanımları, Tıp Fakültesi I. Sınıf Öğrencileri, Ankara, 2003

	Sayı	%*	%**
Az çocuk sahibi olma	31	10.9	18.6
Bakabileceği kadar çocuk sahibi olma	136	47.9	81.4
İstedığı zaman çocuk sahibi olma	34	12.0	20.4
Nüfus azaltma	13	4.6	7.8
Sağlıklı çocuk edinme	69	24.3	41.3
Diğer	1	0.3	0.6

*: İlgili soruya verilen toplam 284 yanıt üzerinden alınmış yüzdendir.

** : Soruyu yanıtlayan 167 kişi üzerinden alınmış yüzdendir.

Tablo II'de öğrencilerin aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar ile ilgili bilgilerinin kendileri tarafından nasıl değerlendirildiği görülmektedir.

Öğrencilere aile planlaması hakkındaki mevcut bilgilerinin en önemli kaynağını belirtmeleri istendiğinde verilen yanıtların dağılımı Tablo III'te görülmektedir.

Tablo II: Öğrencilerin Aile Planlaması ve Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar İle İlgili Bilgilerinin Kendileri Tarafından Değerlendirilmeleri, Tıp Fakültesi I. Sınıf Öğrencileri, Ankara, 2003

	Cinsiyet (%)*		P
Aile Planlaması Konusundaki Bilgi Düzeyinin Yeterliliği	Erkek (n= 84)	Kadın (n=80)	
Hiç yeterli değil	9.3	6.3	
Az yeterli	45.4	60.0	
Yeterli	45.3	33.7	P>0.05
Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Konusunda Bilgi Düzeyinin Yeterliliği	Erkek (n=78)	Kadın (n=70)	
Hiç yeterli değil	16.7	17.1	
Az yeterli	57.7	70.0	
Yeterli	25.6	12.9	p>0.05

* : Yüzdeler kolon yüzdesidir.

Tablo III: Öğrencilerin Aile Planlaması Hakkındaki Mevcut Bilgilerinin En Önemli Kaynağı, Tıp Fakültesi I. Sınıf Öğrencileri, Ankara, 2003

	Cinsiyet (%)*		P
Aile Planlaması Hakkındaki Mevcut Bilgilerin En Önemli Kaynağı	Erkek (n=73)	Kadın (n=69)	
Gazete, dergi	35.5	26.2	
Televizyon, radyo	24.7	39.2	
Kitap	9.6	10.1	
Arkadaş	9.6	1.4	
Öğretmen	1.4	2.9	
Aile	11.0	18.8	
Diğer	8.2	1.4	P<0.05

* : Yüzdeler kolon yüzdesidir.

Şimdiye kadar herhangi bir kontraseptif yöntem kullananların oranı erkek öğrencilerde % 12.0 iken, kız öğrencilerde % 2.6'dır. Cinsiyetler arasında herhangi bir

kontraseptif yöntem kullanmış olma durumu bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark vardır ($P<0.05$). Öğrencilerin % 75.8'i aile planlaması yöntemleri hakkında bilgi yada danışmanlık hizmeti almak amacıyla başvurabilecekleri kişi yada kurumları bildiklerini ifade etmişlerdir. Belirtilen yerler içinde % 28.5 ile ilk sırayı sağlık ocağı ve hastane paylaşmakta bunları % 21.4 ile Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezleri (AÇSAP'lar) izlemektedir.

Cinsel yolla bulaşan hastalıklardan varlığı en çok bilinen % 81.1'i ile AIDS iken, bunu % 29 ile sifilis, %17.5 ile gonore, % 15.6 ile hepatit izlemektedir.

Tablo IV'te incelenenlerin aile planlaması yöntemlerini bilme/var olduklarını duyma durumlarının dağılımı görülmektedir.

Tablo IV : Aile Planlaması Yöntemlerini Bilme/ Var Olduklarını Duyma Durumlarının Dağılımı, Tıp Fakültesi 1. Sınıf Öğrencileri, Ankara, 2003

Aile planlaması yöntemleri	Erkek		Kadın		p
	n	%*	n	%*	
Doğum kontrol hapı	82	100.0	78	100.0	-
Rahim içi araç	80	71.3	76	88.2	<0.05
Enjeksiyon	73	60.3	60	55.0	>0.05
Diafram	68	39.7	57	24.6	>0.05
Köpük / Jel	66	47.0	56	21.4	<0.05
Kondom	83	97.6	79	97.5	>0.05
Tüp ligasyonu	76	72.4	73	83.6	>0.05
Vazektomi	74	71.6	68	64.7	>0.05
Norplant	68	32.4	61	29.5	>0.05
Geri çekme	76	47.4	62	33.9	>0.05
Takvim yöntemi	76	65.8	70	75.7	>0.05

* : İlgili n sayısı üzerinden alınmış satır yüzdesidir.

Tablo V: Aile Planlaması Hakkındaki Görüşlerin Dağılımı, Tıp Fakültesi 1. Sınıf Öğrencileri, Ankara, 2003

	Erkek		Kadın		p
	n	%*	n	%*	
Aile planlaması yöntemlerinin yaygınlaştırılması desteklenmelidir.	77	85.7	74	100.0	<0.05
Bir kadın tüp ligasyonu istiyorsa eşi karşı olsa bile yaptırabilmelidir.	78	17.9	71	33.8	<0.05
Bir erkek vazektomi istiyorsa eşi karşı olsa bile yaptırabilmelidir.	77	15.6	72	33.3	<0.05
Bir kadın doğum deneyimini yaşamazsa, kadınlığını eksik hisseder.	77	44.2	72	38.9	>0.05
Çiftlerde yöntem kullanma sorumluluğu kadındır	75	14.7	72	9.7	>0.05
Bekar erkekler de aile planlaması yöntemlerine ulaşabilmelidir.	77	39.0	74	37.8	>0.05
Bekar kadınlar da aile planlaması yöntemlerine ulaşabilmelidir.	79	51.9	73	42.5	>0.05
Liselerde cinsel konular-aile planlaması yöntemleri hakkında bilgi verilmelidir	75	80.0	72	83.3	>0.05
Aile planlaması yöntemlerinin yaygınlaştırılması desteklenmelidir.	76	77.6	73	84.9	>0.05
Bir kadın tüp ligasyonu istiyorsa eşi karşı olsa bile yaptırabilmelidir.	78	70.5	72	83.3	>0.05

* : İlgili n sayısı üzerinden alınmış satır yüzdesidir.

Tablo VI: Doğum Kontrol Hapları Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı (%*), Tıp Fakültesi 1. Sınıf Öğrencileri, Ankara, 2003

	Doğru	Yanlış	Fikrim Yok
Hap bırakıldığı an doğurganlık geri döner.(n= 150)	47.3	10.0	42.7
Baş ağrısı ve baş dönmesine neden olabilir.(n=148)	40.5	5.4	54.1
Kilo almaya neden olabilir.(n= 148)	42.6	4.1	53.4
Adet kanamalarını daha düzenli hale getirir. (n=145)	20.0	30.3	49.7
Rahim kanseri riskini azaltır.(n=145)	13.8	22.1	64.1
Yumurtalık kanseri riskini azaltır.(n=145)	11.7	21.4	66.9
Sigara içen kadınlarda kalp damar hastalığı riskini artırabilir.(n=148)	28.4	4.7	66.9

n=İlgili soruya yanıt veren toplam kişi sayısı. * Satır yüzdesi

RİA, enjeksiyon, diafram, tüp ligasyonu, vazektomi, norplant, geri çekme, köpük-jel ve takvim yöntemlerini aile planlaması yöntemleri hakkındaki bilgi düzeylerini yeterli bulanlar yeterli bulmayanlara göre daha çok bilmektedirler ($p<0.05$). Anneleri ortaokul ve daha üst düzeyde eğitim almış olan öğrenciler RİA, Diafram, vazektomi, ve takvim yöntemini anneleri daha az eğitilmiş öğrencilere göre daha çok bilmektedirler ($p<0.05$).

Öğrencilerin en güvenilir buldukları aile planlaması yöntemi kondom iken (%26.0) bunu doğum kontrol hapı (%22.9) ve tüp ligasyonu (% 21.9) takip etmektedir. En az güvenilir buldukları yöntem geri çekme iken (%34.1), bunu takvim yöntemi (%27.5) ve kondom (%11.0) takip etmektedir.

Tablo V'te öğrencilerin aile planlaması hakkındaki görüşlerinin dağılımı görülmektedir.

Tablo VI'da öğrencilerin doğum kontrol hapları hakkındaki görüşlerinin dağılımı görülmektedir.

TARTIŞMA

Aile planlamasının tanımı sorusuna; en yüksek oranda verilen yanıtın bakabileceği sayıda çocuk sahibi olması en düşük oranda verilen yanıtın ise nüfus azaltma olması konuya genel bakış açısının doğru olduğunu

düşündürür. Diğer yandan ise öğrencilerin aile planlaması yöntemleri hakkında bilgi düzeylerini kendi değerlendirmelerine göre yaklaşık % 60 gibi yüksek bir oranda yetersiz veya az yeterli olarak değerlendirmeleri bu konuda bilgi ihtiyacının olduğuna işaret etmesi bakımından anlamlıdır.

Öğrencilerin aile planlaması hakkındaki bilgi kaynaklarının %63'ünü televizyon, radyo, gazete, dergi gibi kitle iletişim araçlarının oluşturduğu saptanmıştır. Konuyla ilgili lise ve fakülte son sınıf öğrencilerinde yapılan başka bir çalışmada fakülte öğrencilerinde bu oran %58.3 olarak bulunmuştur⁽⁷⁾. Bir çalışmanın sonuçlarına göre, Dokuz Eylül Üniversitesi öğrencilerinde ilk sırada yer alan bilgi kaynağı % 88,4 ile arkadaşlardır; televizyon, gazete ve dergiler için oran % 45'ler civarındadır⁽⁶⁾. Bu rakamlar, aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar ile ilgili sağlık eğitiminde kitle iletişim araçlarından yararlanılmasının faydalı olacağını göstermekte; akran eğitimi etkin bir başka yol olarak akla getirmektedir.

Toplumda daha sık kullanılmakta olan doğum kontrol hapı, kondom, RİA gibi modern yöntemler öğrenciler tarafından daha yüksek oranda biliniyor iken; norplant, köpük jel, diafram gibi görece daha az kullanılmakta olan modern yöntemler daha az oranda bilinmektedir. Diğer yandan geleneksel yöntemlerden takvim yöntemi % 63.6 oranında biliniyor iken, geri çekme % 35.2 oranında bilinmektedir. Bu durumun öğrenciler arasında geri çekme yönteminin anlaşılabilirliği olmasından kaynaklanması olasıdır. Fakülte son sınıf öğrencilerinde yapılan bir çalışmada prezervatifin %74.0, hapın % 89.3, RİA'nın % 67.7, takvimin % 20.4, geri çekmenin % 23.6 oranında bilindiği saptanmıştır⁽⁷⁾. Marmara Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinde yapılan bir çalışmada kondom kullanımını bilme oranı % 92.5 olarak bulunmuştur⁽⁸⁾. Sağlık Yüksekokulu son sınıf öğrencilerinde yapılan bir çalışmada öğrencilerin % 91.1'i hap ve RİA'yı % 82.1'i kondomu, % 51.8'i cerrahi sterilizasyonu, % 57.1'i geri çekmeyi ve % 37.5'i takvim yöntemini bildiğini belirtmişlerdir⁽⁹⁾. Öğrencilerin en güvenilir yöntemler kondom (%26.0), doğum kontrol hapı (% 22.9) gibi modern yöntemler iken; en az güvenilir buldukları yöntemler geri çekme (%34.1), takvim yöntemi (27.5) gibi geleneksel yöntemlerdir. Başka bir çalışmada üniversite öğrencilerinde bildikleri en güvenilir yöntemler sterilizasyon (%22.7) ve kondom (%14.9) olarak bulunmuştur.

İncelenenler içinde şimdiye kadar herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanmış olanların %83.3'ü kondomu kullanmıştır. Türkiye'de yapılan başka bir çalışmada araştırmaya katılan liseli erkek öğrencilerin beşte biri ve üniversiteli erkek öğrencilerin dörtte biri kondom kullandıklarını ifade etmişlerdir⁽⁷⁾. Dokuz Eylül Üniversitesi öğrencilerini kapsayan araştırma sonuçlarında ilk sırada % 88,9 ile kondom yer almakta bunu geri çekme izlemektedir⁽⁶⁾. Ukrayna'da 1. sınıf tıp fakültesi öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada, erkek ve kız öğrencilerin ilk ve son dönemdeki cinsel deneyimlerinde en sık kullanılan kontraseptif metodu kondom ikinci en yaygın kullanılan yöntem ise geri çekme olarak bulunmuştur⁽¹⁰⁾. Singapur'da yapılan çalışmada cinsel yönden aktif tıp fakültesi öğrencilerine son ilişkilerinde kondom kullananlar %20'dir⁽¹¹⁾. Amerika'da Afrika kökenli yükseköğretim öğrencisi kadınlar arasında yapılan bir araştırma sonucu kadınların %76'sının kondom kullanmış olduğu fakat sürekli kondom kullananların oranının %24 olduğu bulunmuştur⁽¹²⁾. Birleşik Devletler'de yapılan bir çalışmada cinsel yönden aktif üniversite öğrencileri arasında sürekli olarak kondom kullananların oranı erkeklerde % 13,4 ve kadınlarda % 8.7 olarak bulunmuştur. İncelenenlerin % 50,2'si hiç kondom kullanmamaktadır⁽¹³⁾. Meksika'da tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinde yapılan bir çalışmada; kızların % 22'sinin bir dönem aktif cinsel yaşam yaşama sahip oldukları, bunların % 83'ünün aile planlaması yöntemi kullandığı, % 16'sının gebelik geçirdiği, % 8.3'ünün ise yasadışı olmasına karşın istemli düşük yaptığı bulunmuştur⁽¹⁴⁾.

Cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkındaki bilgi düzeylerini yeterli olarak değerlendiren öğrencilerin oranının yalnızca % 20 oluşu öğrencilerin konu hakkındaki bilgi ihtiyaçlarını ortaya koymaktadır. AIDS'i duyan öğrencilerin oranı %81.1 iken diğer cinsel yolla bulaşan hastalıkların duyulma oranları sifilis için % 29, gonore için % 17.5 ve hepatit için % 15.6 olmak üzere daha düşüktür. Başka bir çalışmada üniversite öğrencilerinin % 89.8'inin AIDS'i; % 63.8'inin gonoreyi, %74.8'inin sifilisi, % 3.9'unun hepatit B'yi cinsel yolla bulaşan hastalık olarak belirttikleri bildirilmiştir⁽⁷⁾. Afyon Sağlık Yüksekokulu hemşirelik programı öğrencilerinin AIDS konusundaki bilgilerinin yeterli olmadığı; Muğla üniversitesinin çeşitli fakültelerine okuyan öğrencilerin AIDS bilgilerinin yeterli olmadığı ve bilgi almak

istedikleri saptanmıştır^(15,16). Ukrayna'da Tıp Fakültesi 1. sınıf öğrencileri arasında yapılan bir araştırmada öğrenciler tarafından AIDS'in % 100 oranında gonorenin % 53 oranında bilindiği bulunmuştur⁽¹⁰⁾. Hindistan'da tıp fakültesi öğrencilerinde yapılan bir araştırmada öğrencilerin % 83,5'inin kontrasepsiyon, % 92,6'sının cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkında yeterli bilgi sahibi olduğu, bununla birlikte % 85'inin okullarda cinsellikle ilgili eğitimin geliştirilmesini desteklediği bulunmuştur⁽¹⁷⁾ İngiltere'de yapılan bir araştırmada Tıp fakültesi öğrencilerinin kimi cinsel bilgilerinin yanlışlara dayalı olduğu saptanmıştır⁽¹⁸⁾. En güvenilir yöntem olarak kondomun belirtilmesi, herhangi bir yöntem kullanmış olanlar içinde ilk sırayı kondomun alması, en çok bilinen cinsel yolla bulaşan hastalığın AIDS oluşu; AIDS'in tüm dikkatleri üzerine çekmiş olmasının sonucu olarak oluşmuş bir tablo olabilir ve tek etkin mücadele etme yöntemi primer korunma olan AIDS ile olan savaşta avantaj oluşturabilecek potansiyel dayanak noktaları olarak da görülebilir.

Öğrencilerin % 92,7'si aile planlaması yöntemlerinin yaygınlaştırılması desteklenmelidir görüşündedir. Marmara Üniversitesi fakültelerinde yapılan araştırmada öğrencilerin % 79,5'inin aile planlaması uygulamalarına taraftar olduğu bulunmuştur⁽⁸⁾. Öğrencilerin % 76,7'si liselerde cinsel konular-aile planlaması yöntemleri hakkında bilgi verilmelidir görüşündedir. Yapılan bir araştırmada lise öğrencilerinin % 59'unun üniversite öğrencilerinin % 65'inin aile planlaması eğitiminin orta ve lise tahsili döneminde okulda verilmesi gerektiği görüşünde olduğu bulunmuştur⁽⁷⁾.

Annenin eğitim düzeyinin öğrencilerin bilgi ve tutumuna etkisi dikkat çekicidir. Anneleri ortaokul ve daha üst düzeyde eğitim almış olan öğrenciler RİA, diafram, vazektomi, ve takvim yöntemini anneleri daha az eğitilmiş öğrencilere göre daha çok bilmektedirler ($p<0.05$). "Bekar erkekler cinsel ilişkide bulunmama- lıdır" ifadesini yanlış bulan öğrencilerin sayısı anneleri ortaokul ve daha üst düzeyde eğitim almış öğrencilerde anneleri daha az eğitilmiş öğrencilere göre daha yüksektir ($p<0.05$). Anneleri ortaokul ve daha üst düzeyde eğitim almış öğrenciler prezervatifin cinsel yolla bulaşan hastalıklardan koruduğunu anneleri daha az eğitilmiş öğrencilere göre daha fazla bilmektedirler ($p<0.05$).

SONUÇ

Tıp Fakültesi 1. sınıf öğrencileri henüz aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar ile ilgili bir ders almamış oldukları için, bu öğrencilerin konu hakkındaki bilgi düzeyleri diğer fakültelerdeki öğrencilerin bilgi düzeyi hakkında fikir yürütülmesine yardımcı olabilir. Öğrencilerin gerek aile planlaması gerekse cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkındaki bilgi düzeylerini yüksek oranlarda yetersiz ve az yeterli olarak değerlendirmeleri bu konudaki bilgi ihtiyacını ortaya koymaktadır. Öğrencilerin bir yandan liselerde aile planlaması bilgileri verilmesini isterken diğer yandan da yüzde doksani aşan oranlarda aile planlaması yöntemlerinin yaygınlaştırılmalarını desteklemeleri , öğrenciler için aile planlaması içerikli eğitim programları geliştirilmesi gerekliliğini pekiştirmektedir. Öğrencilerin aile planlaması konusundaki bilgi kaynaklarının büyük kısmını kitle iletişim araçlarının oluşturması halkın sağlık eğitimi konusunda kitle iletişim araçlarının ne derece önemli olduğunu ortaya koyar ve eğitim programı geliştiricileri için yol gösterici olabilir. Öğrencilerin bekar kadınların ve bekar erkeklerin de aile planlaması yöntemlerine ulaşabilmelerini desteklemeleri , toplum yapısının değişmekte olduğunun işaretlerinden biri olabileceği için, aile planlaması hizmetlerinin genişletilerek ve daha bilinçli bir şekilde verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Anneleri daha eğitilmiş öğrencilerin aile planlaması yöntemleri hakkındaki bilgilerinin daha yetkin oluşu sağlık eğitiminin çıktılarının uzun vadeli faydalarını göstermekte ve kadınların eğitiminin önemini vurgulamaktadır.

Özellikle adolesanlar için geliştirilecek olan sağlık eğitim programları için akran eğitimi öne çıkan bir model olmaktadır. Adolesanların ve genç erişkinlerin aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar ile ilgili akran eğitimlerinde tıp fakültesi öğrencileri uygun özne olabilirler. Bunun için tıp fakültesi öğrencilerine konu ile ilgili klasik müfredat programlarını önceleyen eğitim olanakları yaratılması gerekecektir.

KAYNAKLAR

1. T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü. Ulusal Aile Planlaması Hizmet Rehberi. Ankara, 2000: 3

2. Cinsel Sağlık Bilgileri Eğitimi. İnsan Kaynaklarını Geliştirme Vakfı. İstanbul, 2000:1
3. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Ankara, 2003:87
4. Bertan M, Güler Ç. Halk Sağlığı Temel Bilgiler. Güneş Kitabevi. Ankara, 1997:145
5. Uner S, Turan S. Ankara'da Lise Son Sınıf Öğrencilerinin HIV/AIDS Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi. Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni. 2000; 4. -<http://www.thb.hacettepe.edu.tr/2000/20004.shtml#2>
6. Ars Ş, Orçin E, Özcan S, Şemin S. Dokuz Eylül Üniversitesi Öğrencilerinin Cinsel Bilgi, Tutum Ve Davranış Özellikleri. 2004;14(1):78-87.
7. Mandıracıoğlu A, Doğan F. Gençlerin Kontrasepsiyona Yaklaşımı. 3. Halk Sağlığı Günleri. Kayseri, 1993:178
8. Avşaroğlu A, Hayran O, Harmancı H. G, Çalı Ş. Üniversite Öğrencilerinin Cinsellik ve Aile Planlaması Bilgi Düzeyi. 4. Ulusal Halk Sağlığı Günleri Didim, 1994:63-65.
9. Açık Y, Polat A.S. Fırat Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu Son Sınıf Öğrencilerinin Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Konusundaki Bilgi Düzeyleri. Cerrahpaşa Tıp Dergisi 2002; 33:163-170
10. Mogilevkina I, Tyden T, Odland V. Ukrainian Medical Students Experiences ,Attitudes and Knowledge About Reproductive Health. Journal of American College Health, 2001;49 (6):269- 272.
11. Singh K, Fong Y.F, Ratnam Ss. Attitudes to AIDS and sexual behaviour among a cohort of medical students in Singapore, Singapore Medical Journal 1992;33(1):58-62.
12. Lewis Lm, Melton Rs, Succop Pa, Rosenthal Sl. Factors Influencing Condom Use and STD Acquisition Among African American College Women . Journal of American College Health 2000;49 (1):19-23.
13. Prince, Alice, Bernard, Any L. Sexual Behaviours And Safer Sex Practices Of College Students On A Commuter Campus. Journal Of American College Health . 1998;47(1):11-22.
14. Ortiz-Ortega A, De La Torre GG, Galvan F, Cravioto P, Paz F, Diaz-Olavarrieta C et all. Abortion, contraceptive use, and adolescent pregnancy among first-year medical students at a major public university in Mexico City. Pan American Journal of Public Health. 2003;14(2):125-130
15. Demirel R, Ellidokuz H, Cengiz N, Cenik K, Kuru B, Bayram H ve arkadaşları. Afyon Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin AIDS Konusunda Bilgi Ve Tutumları. IX. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Bildiri Özet Kitabı. Ankara 2004:315
16. Eksen M, Tümer A, Uyar H, Bozyer I, Gezer N, Birgili F. Üniversite Öğrencilerinin AIDS'e İlişkin Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. IX. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Bildiri Özet Kitabı. Ankara 2004:344
17. Aggarwal O, Sharma Ak, Chhabra P. Study İn Sexuality Of Medical College Students İn İndia. Journal Of Adolescent Health. 2000;26(3):226-229.
18. Fayers T, Crowley T, Jenkins JM, Cahill DJ. Medical student awareness of sexual health is poor. International Journal of STD & AIDS 2003;14 (6):386-389.